

فصل 6:

روش های نوین تحقیق در مدیریت

نسخه شماره دو / پاییز 1394
www.tavallaei.sub.ir

تهیه و تنظیم:
دکتر روح اله تولایی
(عضو هیأت علمی دانشگاه شهید بهشتی)

مقدمه:

- دو ویژگی علم مدیریت: 1) ترکیب علم و هنر بودن و 2) علم افقی.
- وقتی تحقیق بخشی از پروژه یا پایان نامه آکادمیک است، باید چیزی بیشتر از مشکلات و موضوعات ساده عملی در یک سازمان ارائه شده و از آن فراتر برود و در جهت ساخت تئوری یا آزمون تئوری نیز وارد شود.
- تحقیقات مدیریتی اغلب تنوع بسیار زیادی از راهکارها و اقسام و رویکردها را در بر می گیرند. لذا شناخت روش های تحقیق نوین ضروری است.
- گاهی روش های تحقیقی متنوع ممکن است برای یک پروژه مدیریتی تحت شرایطی نیاز به ترکیب داشته باشد.
- از همین رو در فصل حاضر روش های نوین تحقیق معرفی شده است.

1) متدولوژی سیستم های نرم (SSM):

جزوه آموزشی
روش تحقیق پیشرفته

- روش شناسی سیستم های نرم (Soft System Methodology) برای نخستین بار در دهه 70 میلادی توسط پیتر چکلند (Checkland, 1978) و همکارانش در دانشگاه لنکستر انگلیس (Lancaster University) ابداع گردید.
- این روش شناسی از رویکرد اقدام پژوهی در سیستم هایی استفاده می نماید که علاوه بر پیچیدگی، با مسائل دنیای واقعی یکپارچه شده اند.
- در اقدام پژوهی، محقق و ذی نفعان در موقعیت مسأله مداخله نموده و سعی در انجام اقداماتی دارند که منجر به حل مشکل و بهبود موقعیت مسأله تحقیق می گردد.

❖ نمونه: ولایی و صباغی راحی الگوی مفهومی توسعه مدیریت جهادی با استفاده از ترکیب روش سیستم های نرم و تکاشت شناختی، فصلنامه علمی پژوهشی بهبود مدیریت، شماره 28، تابستان 1394.

1) متدولوژی سیستم های نرم_ ادامه:

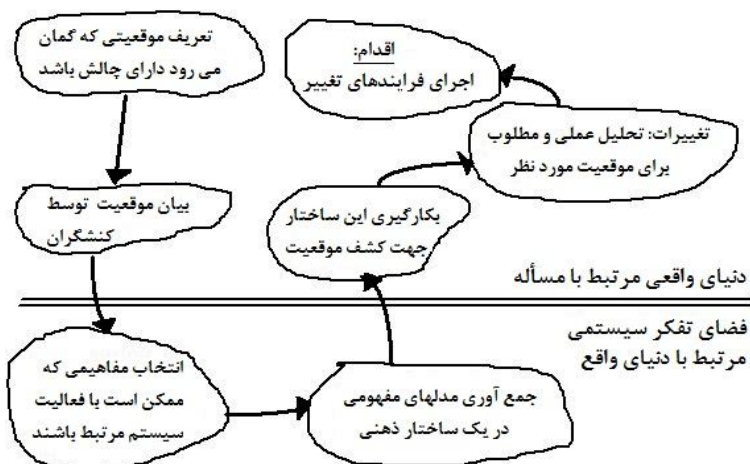
جزوه آموزشی
روش تحقیق پیشرفته

- **مراحل اصلی** روش شناسی سیستم های نرم به شرح زیر می باشد:
  - 1- تعریف موقعیتی که گمان می رود دارای چالش باشد
  - 2- بیان موقعیت توسط کنشگران (از طریق تکاشت، تصویر غنی شده و ...)
  - 3- انتخاب مفاهیمی که ممکن است با فعالیت سیستم مرتبط باشند
  - 4- جمع آوری مدل های مفهومی در یک ساختار ذهنی
  - 5- بکارگیری این ساختار جهت کشف موقعیت در دنیای واقع
  - 6- تغییرات: تحلیل عملی و مطلوب برای موقعیت مورد نظر (حل مسئله)
  - 7- اقدام: اجرای فرایندهای تغییر.
- بر این اساس چکلند معتقد است مراحل هفتگانه روش شناسی سیستم های نرم بایستی در دو فضای اصلی، جدا گانه اجرا شوند. مراحل 1 و 2 و 5 و 6 و 7 در دنیای واقعی مرتبط با مشکل، و همچنین مراحل 3 و 4 در فضای تفکر سیستمی مرتبط با دنیای واقع اجرا می شوند.

1) متدولوژی سیستم های نرم_ ادامه:

جزوه آموزشی
روش تحقیق پیشرفته

➤ مراحل اصلی SSM در شکل زیر نشان داده شده است (Checkland, 1978):

2) نگاشت شناختی (CM):

جزوه آموزشی
روش تحقیق پیشرفته

➤ نگاشت شناختی (Cognitive Mapping) یک **تکنیک مدلسازی بصری** است که شامل قواعدی جهت گسترش و توسعه خود می باشد. پایه رسمی نقشه های شناختی از **تئوری مفهومی فردی**، نشأت می گیرد که هدف آن درک **چگونگی معناسازی انسانها** از دنیای پیرامون خود، همراه با مدیریت و کنترل آن می باشد.

➤ در مجموع سه روش نگاشت شناختی توسط صاحب نظران علوم اجتماعی و مدیریت ارائه شده است که عبارتند از **نگاشت علی**، **نگاشت مفهومی** و **نگاشت معنایی**.

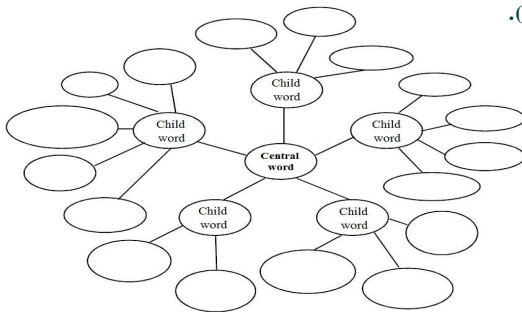
❖ نمونه: طراحی الگوی مفهومی توسعه مدیریت جهادی با استفاده از ترکیب روش سیستم های نرم و نگاشت شناختی، فصلنامه علمی پژوهشی بهبود مدیریت، شماره 28، تابستان 1394.

2) نگاشت شناختی_ ادامه:

جزوه آموزشی
روش تحقیق پیشرفته

- ساخت یک نقشه معنایی با قرار دادن ایده اصلی در مرکز صفحه آغاز می شود و به سمت بالا در جهت های مختلف ادامه می یابد، به گونه ای که ساختاری سازمان یافته و رو به رشد شامل واژگان و تصاویر کلیدی را ایجاد می کند. اطراف ایده اصلی (کلمه مرکزی)، حدود 5 الی 10 تفکر/ایده (کلمه خرد) مرتبط با کلمه مرکزی کشیده می شوند.
- سپس هر یک از این کلمات خرد به عنوان کلمه مرکزی برای مرحله بعدی کشیدن نقشه انتخاب می شوند (Siau and Tan, 2005).

➤ منطق ترسیم گراف و گره

3) نگاشت شناختی فازی (FCM):

- در سال 1986، کاسکو نقشه های شناخت فازی (نگاشت شناختی فازی) را مطرح کرد. در مقایسه با نقشه های شناخت، برجسته ترین خصوصیت نقشه های شناخت فازی به شیوه نمایش روابط علی بین مفاهیم بر می گردد. در این نقشه ها به جای یک علامت صرف به هر یک، عدد نسبت داده می شود که قدرت رابطه علی مورد نظر را بیان می کند.
- نقشه های شناخت فازی روابط را با عبارت های فازی توصیف می کنند؛ به عبارت دیگر وزنی که به کمان یک طرفه ای از گره A به گره B نسبت داده می شود، به صورت کمتی بیان می کند که مفهوم A تا چه اندازه سبب مفهوم B می شود.

❖ نمونه: نگاشت شناختی فازی رویکردی نوین در مدل سازی نرم : مدل سازی بودجه ریزی در مرکز آمار ایران،

فصلنامه علمی پژوهشی پژوهش های مدیریت در ایران، پاییز 1391

4) مدل‌سازی ساختاری تفسیری (ISM):

جزوه آموزشی
روش تحقیق پیشرفته

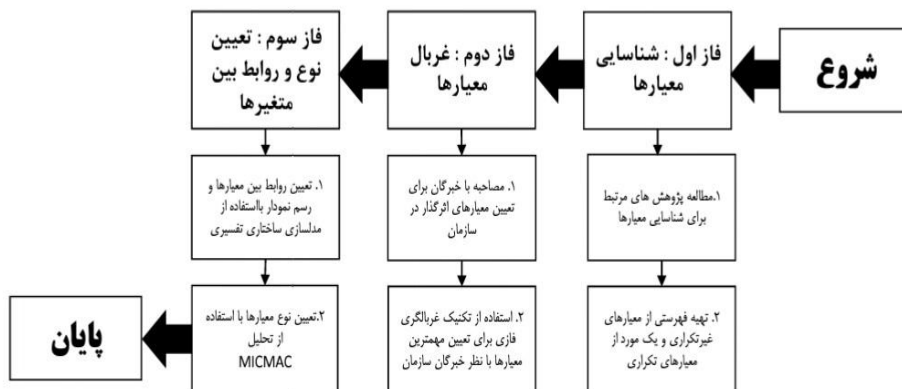
- مدل‌سازی ساختاری تفسیری (Interpretive Structural Modeling) این امکان را ایجاد می‌کند که یک مجموعه عوامل گوناگون و مرتبط به هم در یک مدل سازمان یافته جامع، ساختار دهی شود و با استفاده از برخی مفاهیم اصولی تئوری گراف، الگوی پیچیده روابط مفهومی بین یک مجموعه از متغیرها را تشریح می‌کند.
- این روش هم تفسیری است؛ بدین معنا که بر اساس قضاوت گروه‌ها (خبرگان) تصمیم گرفته می‌شود که کدام متغیرها، چگونه با هم ارتباط داشته باشند و هم ساختاری است؛ بدین معنا که ساختاری کلی از یک مجموعه پیچیده از متغیرها را بر اساس ارتباطات، استخراج می‌کند و هم یک تکنیک مدل سازی است؛ بدین معنا که روابط ویژه متغیرها و همچنین ساختار کلی را در یک مدل گرافیکی به نمایش می‌گذارد.

❖ نمونه: مدل سازی ساختاری تفسیری عوامل مؤثر بر انتخاب همکار در زنجیره تأمین چابک، فصلنامه علمی پژوهشی مدیریت تولید و عملیات، زمستان 1393.

4) مدل‌سازی ساختاری تفسیری_ ادامه:

جزوه آموزشی
روش تحقیق پیشرفته

- مراحل اصلی این روش در نمودار زیر نشان داده شده است:

5) روش های آینده پژوهی (FS):

جزوه آموزشی
روش تحقیق پیشرفته

- آینده پژوهی (Future Study) تلاشی نظام مند برای نگاه به آینده بلندمدت در مولفه های محیطی (PEST) است که با هدف شناسایی و تعیین آن دسته از بخش هایی که سرمایه گذاری در آنها احتمال سوددهی اقتصادی و اجتماعی بیشتری دارد، انجام می شود.
- آینده پژوهی یعنی آمادگی برای آینده و به کار بردن منابع موجود به بهترین وجه ممکن و در راستای ارزش ها.
- آینده پژوهی با شناسایی گزینه های مختلف آینده شروع می شود و با بررسی این گزینه ها، احتمال وقوع آن ها و مطلوبیت آن ها را مشخص کرده و چگونگی مواجهه با آن ها را پیشنهاد می کند.

5) روش های آینده پژوهی - ادامه:

انواع روش های آینده پژوهی عبارتست از:

1. روش دلفی
2. روش سناریوسازی
3. روش پیمایش محیطی
4. روش ذهن انگیزی
5. روش تحلیل ثبت اختراع
6. روش درخت وابستگی
7. روش تحلیل ریخت شناسی
8. روش تأثیرات متقابل
9. روش چرخه آینده
10. رویکرد GBN در تدوین سناریو

5-1) روش چرخه آینده:

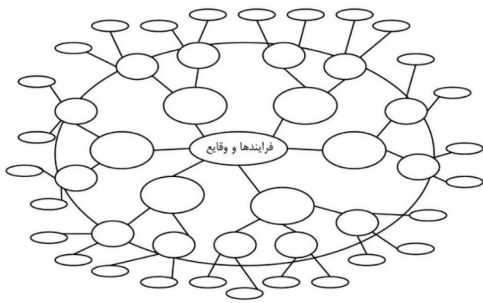
➤ چرخه آینده روشی برای **تشخیص و طبقه بندی** نتایج درجه دوم و سوم حوادث و روش هاست. این روش توسط ژروم سی گلن با همراهی یک دانشجوی مؤسسه آموزشی انتیاج ابداع شده است.

➤ این کار در اوایل دهه ی 70 میلادی طی برنامه توسعه مسائل مربوط به آینده که به صورت کارگاهی و تحت نظر دانشگاه ماساچوست اجرا می شد، گسترش پیدا کرد و پس از مدت کوتاهی، به متخصصان آینده پژوهی و مشاوران محول شد تا به عنوان روشی برای **تحلیل سیاست ها و پیش بینی ها** به کار رود.

❖ نمونه: نولایی و صباغی، بنده پژوهی فرصت ها و تهدیدات شبکه های اجتماعی برای جوانان (با استفاده از تکنیک چرخه آینده)، دومین کنفرانس ملی آینده پژوهی ایران با رویکرد ICT

5-1) روش چرخه آینده_ ادامه:

➤ در روش چرخه آینده، ابتدا **فرایند یا واقعه** بر وسط یک برگه کاغذ و منطبق با مرکز دایره فرضی کوچکی نوشته می شود. سپس از مرکز این دایره (فرایند) خطوط کوچکی به **محیط فرضی** آن وصل می شود که هر یک از نقاط تقاطع این خطوط با محیط دایره، یکی از **تأثیرات و نتایج ابتدایی** را نشان می دهد. سپس **تأثیرات دوم** هر یک از تأثیرات ابتدایی به همین ترتیب دومین دایره را شکل می بخشند.

➤ ترسیم این تأثیرات کوچک و شکل گیری یک تصویر کلی مفید و **کارا** از فرایند و وقایع ادامه می یابد.

5-2) روش GBN در تدوین سناریو:

جزوه آموزشی
روش تحقیق پیشرفته

- پیترو شوارتز، مدیر GBN، در کتاب خود «هنر دیدگاه بلندمدت»، گام‌های فرآیند ساخت سناریو را توصیف کرده است (شوارتز، 1996)
- با استفاده از این روش به ترسیم و تصوّر آینده با **طراحی سناریوهای فرضی** پرداخته می‌شود.
- در روش سناریوسازی، برای هر **رویداد ممکن**، راه چاره‌ای اندیشیده می‌شود. سناریوها تصویر روشنی از آینده‌اند که **برنامه‌ریزی به کمک آن‌ها** می‌تواند مسائل، چالش‌ها و فرصت‌های محیط را به روشنی **ببیند و بشناسد**.

❖ نمونه: تولایی و احمدی، بررسی ابعاد آواتاریسم و تأثیر آن بر تحولات آینده‌ی فرهنگ ایرانی - اسلامی با استفاده از رویکرد GBN در تدوین سناریو، فصلنامه علمی پژوهشی چشم انداز مدیریت دولتی، بهار 1394.

5-2) روش GBN در تدوین سناریو_ ادامه:

جزوه آموزشی
روش تحقیق پیشرفته

- **مراحل اصلی** رویکرد GBN در تدوین سناریو عبارتست از:
  - گام اول: مشخص کردن موضوع اصلی
  - گام دوم: مشخص کردن فاکتورهای کلیدی و فرآیندهای مهم محیطی
  - گام سوم: شناسایی نیروهای پیشران
  - گام چهارم: رتبه‌بندی براساس اهمیت و عدم قطعیت
  - گام پنجم: کامل کردن سناریو
  - گام هفتم: بررسی پیامدها و نتایج هر سناریو
  - گام هشتم: انتخاب نشانگرها و راهنماهای راهبردی

6) نظریه پردازی داده بنیاد :

جزوه آموزشی
روش تحقیق پیشرفته

- نظریه داده بنیاد (grounded theory) عبارت است از فرآیند ساخت یک نظریه مستند و مدون، از طریق گردآوری سازمان یافته داده ها و تحلیل استقرایی مجموعه داده های گردآوری شده، به منظور پاسخگویی به پرسش های نوین، در زمینه هایی که فاقد مبانی نظری کافی برای تدوین هرگونه فرضیه و آزمون آن هستند (منصوریان، 1385).
- واژه گراند، نشانگر آن است که هر تئوری که بر اساس این روش تدوین می شود، بر زمینه ای مستند از داده های واقعی بنیاد نهاده شده است.
- برای ارزشیابی پژوهش های مبتنی بر نظریه پردازی داده بنیاد، به جای معیارهای روایی و پایایی، معیار مقبولیت را پیشنهاد داده اند. مقبولیت یعنی اینکه یافته های پژوهش، تا چه حد در انعکاس تجارب مشارکت کنندگان، پژوهشگر و خواننده، درمورد پدیده مورد مطالعه، موثق و قابل باور است.

❖ نمونه: مدیریت استعدادها: یک نظریه داده بنیان، فصلنامه علمی پژوهشی مدیریت دولتی، بهار 1394

6) نظریه پردازی داده بنیاد_ ادامه :

مراحل اصلی روش داده بنیاد به ترتیب زیر می باشد:

مرحله اول : تعیین موضوع (واژه شناسی)

مرحله دوم : جمع آوری داده ها

مرحله سوم : کدگذاری باز

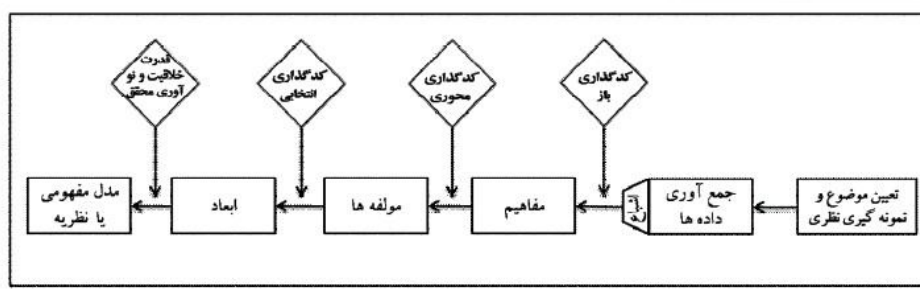
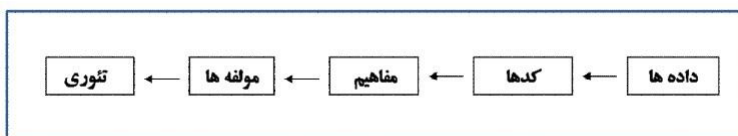
مرحله چهارم : کدگذاری محوری

مرحله پنجم : کدگذاری انتخابی

مرحله ششم : مدل سازی

6) نظریه پردازی داده بنیاد_ ادامه :

❖ با تجربیاتی که محققین از انجام تحقیق بدست آورده اند، مدل فرآیند اجرای نظریه داده بنیاد توسعه و به صورت مدل زیر ارائه شده است:

7) نظریه پایه ور:

جزوه آموزشی
روش تحقیق پیشرفته

- نظریه پایه ور، توسط دو جامعه شناس به نام های "بارنی گلیزر" و "آنسلم اشتراس" مطرح شد و بعدها توسط محققان کیفی در رشته های دیگری مانند مدیریت به کارگرفته شد.
- روش نظریه پایه ور، دستیابی به نظریه ای بر آمده از تجزیه و تحلیل داده هاست، داده هایی که به خصوصیات واقعی موضوع تحقیق مربوط می شوند و به همین دلیل در این نوع تحقیق به مطالعات کلیدی و درگیر با ابعاد و اوضاع مسئله و موضوع تحقیق مراجعه می شود و کوشش می شود که با روش کیفی و از طریق مصاحبه عمیق، فعال و اکتشافی با این مطالعات در ساختار درونی ارزش ها و نگرش ها و تجارب آنان که به نحوی از انحاء با موضوع تحقیق ارتباط دارد، تعمق و امعان نظر شود.

❖ نمونه: مروری بر روش شناسی نظریه پایه ور با تأکید بر مطالعات سازمانی، فصلنامه راهبرد، بهار 1389

7) نظریه پایه ور _ ادامه :

گام های 9 گانه این روش عبارتند از:

مرحله اول: طرح تحقیق

گام 1. مروری بر متون تخصصی

گام 2. انتخاب موردها

مرحله دوم: گردآوری داده ها

گام 3. تدوین پروتکل دقیق گردآوری داده ها

گام 4. ورود به میدان تحقیق

گام 5. تنظیم داده ها

مرحله سوم: تحلیل داده ها

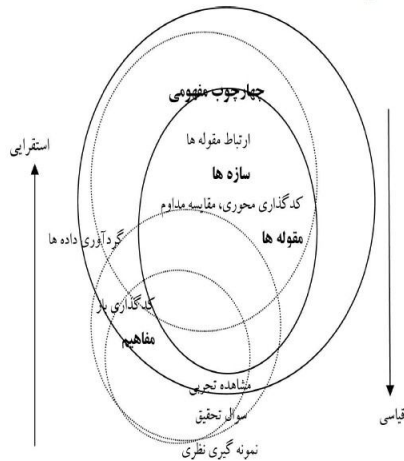
گام 6. تحلیل داده ها

گام 7. نمونه گیری نظری

گام 8. پایان فرایند

مرحله چهارم: مقایسه متون

گام 9. مقایسه نظریه شکل گرفته با متون موجود

«ساختار مفهومی روش نظریه پایه ور»

8) روش شناسی کیو:

جزوه آموزشی
روش تحقیق پیشرفته

➤ روش شناسی کیو (Q Methodology) را ویلیام استیفنسون در دهه 1930

میلادی ابداع کرد. او به منظور پاسخگویی به این پرسش که «چه چیزهایی

اشخاص را منحصر به فرد می سازد؟» به این ابداع دست زد.

➤ روش شناسی کیو با پذیرش این امر که انسانها براساس تصاویری که از

واقعیت در ذهنشان دارند عمل می کنند نه براساس خود واقعیت، سازه گرایی

معرفت شناسانه را برگزید.

➤ در روش شناسی کیو، به جای متغیرها، افراد تحلیل می شوند.

❖ نمونه: شناسایی و بررسی مسائل و مشکلات معماری سازمانی در شرکتهای منتخب ایرانی:
پژوهشی ترکیبی، فصلنامه علمی-پژوهشی مدیریت فناوری اطلاعات، زمستان 1391

8) روش شناسی کیو_ ادامه :

جزوه آموزشی
روش تحقیق پیشرفته

- معمولاً روش کیو را پیوند بین روش‌های کیفی و کمی می‌دانند؛
- زیرا از یک سو انتخاب مشارکت‌کنندگان از طریق روش‌های نمونه‌گیری احتمالی صورت نمی‌گیرد بلکه نمونه افراد به طور هدفمند و با اندازه‌های کوچک انتخاب می‌شود که آن را به روش کیفی نزدیک می‌سازد
- و از سوی دیگر، یافته‌ها از طریق تحلیل عاملی و به صورت کاملاً کمی به دست می‌آیند.
- همچنین در این روش، به دلیل شیوه گردآوری داده‌ها (مرتب سازی)، عمیق‌تر می‌توان از ذهنیت مشارکت‌کنندگان آگاه شد.

8) روش شناسی کیو_ ادامه :

جزوه آموزشی
روش تحقیق پیشرفته

- روش کیو از پنج فاز تشکیل شده است :
- فاز اول با مطالعات کتابخانه‌ای، ادبیات نظری تحقیق بررسی شده و پیش زمینه انجام فازهای بعدی فراهم می‌آید؛ محقق با انجام فاز اول نسبت به موضوع شناخت عمیقی می‌یابد.
- در فاز دوم با استفاده از مصاحبه و بررسی اسناد و مدارک، اطلاعات تکمیلی در خصوص مسائل مرتبط با تحقیق بدست می‌آید؛ نتایج فاز اول و دوم فضای گفتمان را تشکیل می‌دهد.
- فاز سوم باید با ارزیابی و جمع‌بندی محتویات فضای گفتمان به آن سر و سامان داده و نمونه‌ای از عبارات را به عنوان نمونه کیو از میان آنها انتخاب کرد (معمولاً تعدادی بین 50 تا 70 عبارت انتخاب می‌شود).

8) روش شناسی کیو_ ادامه :

جزوه آموزشی
روش تحقیق پیشرفته

➤ فاز چهارم مشارکت کنندگان به مرتب سازی و دسته‌بندی کارت‌های دسته کیو (Q deck) خواهند پرداخت. در حقیقت، این فاز، مرحله گردآوری داده‌هاست.

➤ فاز پنجم به تحلیل داده‌های گردآوری شده با روش تحلیل عاملی کیو و تفسیر عامل‌های استخراج شده پرداخته می‌شود.

➤ در مطالعات کمی، جامعه‌ای وجود دارد که نتایج مطالعه در آن سطح به کار می‌روند و دارای نمونه‌ای است که با روش تصادفی انتخاب می‌شود و عموماً نمونه معرف آن جامعه است. روش کیو فاقد چنین جامعه و نمونه‌ای است و معمولاً پژوهشگر، نمونه افراد را از میان کسانی انتخاب می‌کند که آیا ارتباط خاصی با موضوع تحقیق دارند و یا دارای عقاید ویژه‌ای هستند.

9) روش شناسی فرا ترکیب:

جزوه آموزشی
روش تحقیق پیشرفته

➤ فرا ترکیب نوعی مطالعه کیفی می باشد که اطلاعات و یافته های استخراج شده از مطالعات کیفی دیگر با موضوع مرتبط و مشابه را بررسی می کند؛ در نتیجه، نمونه مورد نظر برای فرا ترکیب، از مطالعات کیفی منتخب و بر اساس ارتباط آنها با سؤال پژوهش تشکیل می شود.

➤ فراترکیب، مرور یکپارچه ادبیات کیفی موضوع موردنظر نیست؛ همچنین، تجزیه و تحلیل داده ثانویه و داده اصلی از مطالعات منتخب نیز نیست بلکه، تحلیل یافته های این مطالعه ها است. به عبارتی، فراترکیب، ترکیب تفسیر تفسیرهای داده های اصلی مطالعه های منتخب است.

➤ فراترکیب، بر مطالعه های کیفی که لزوماً مبانی نظری وسیعی را شامل نمی شود تمرکز دارد و به جای ارائه خلاصه جامعی از یافته ها، یک ترکیب تفسیری از یافته ها را ایجاد میکند.

نمونه: آسیب شناسی پژوهش های انجام شده در زمینه مدیریت اسلامی با رویکرد فرا ترکیب، چشم انداز مدیریت دولتی، تابستان 1390

9) روش شناسی فراترکیب_ ادامه :

جزوه آموزشی
روش تحقیق پیشرفته

➤ فرا ترکیب با فراهم کردن یک نگرش نظام مند برای پژوهشگران از طریق ترکیب پژوهش های کیفی مختلف به **کشف موضوع ها و استعاره های جدید** و اساسی می پردازد و با این روش، دانش جاری را ارتقاء داده و یک **دید جامع و گسترده ای** را نسبت به مسائل به وجود می آورد.

➤ فرا ترکیب مستلزم این است که پژوهشگر بازنگری دقیق و عمیقی انجام داده و یافته های پژوهش های کیفی مرتبط را ترکیب کند. از طریق بررسی یافته های مقاله های اصلی پژوهش، پژوهشگران **واژه هایی را آشکار** و ایجاد میکنند که نمایش جامع تری از پدیده تحت بررسی را نشان میدهد. مشابه نگرش نظامند، استفاده از فرا تلفیق نتیجه ای را حاصل میکند که **بزرگتر از مجموع بخش هایش** است.

9) روش شناسی فراترکیب_ ادامه :

جزوه آموزشی
روش تحقیق پیشرفته

➤ **گام های فراترکیب**

عبارتند از:

10) اقدام پژوهی:

جزوه آموزشی
روش تحقیق پیشرفته

➤ اقدام پژوهی (Action Research) به هر فعالیتی گفته می شود که منجر به **تبدیل وضع موجود به وضع مطلوب تر** شود. «اقدام عملی»، محور اصلی در این نوع تحقیق است.

➤ هدف از اقدام پژوهی مانند پژوهشهای مرسوم و آکادمیک، پی بردن به روابط پدیده ها یا به اصطلاح متغیرها نیست، بلکه به بررسی موضوع هایی می پردازد که فرد یا افراد در **محیط کار و شغل** خود با آن درگیر هستند و می خواهند از راه پژوهش آن را **حل کرده یا بهبود** دهند.

❖ نمونه: نقش اقدام پژوهی در آموزش: وضع موجود، دورنمای آینده، فصلنامه ی آموزه، شماره 24، صفحه 37

10) اقدام پژوهی_ ادامه :

جزوه آموزشی
روش تحقیق پیشرفته

اقدام پژوهی شامل مراحل زیر می باشد:

1. انتخاب موضوع اقدام پژوهی
2. مشخص کردن مبانی نظری اقدام پژوهی که شامل تعیین ارزش ها، باورها و دیدگاه های نظری پژوهشگر درباره موضوع انتخابی است.
3. تعیین سؤال ها یا مسائل اقدام پژوهی که پژوهش را رهنمون می سازند.
4. گردآوری داده ها و اطلاعات
5. تحلیل داده ها که در اقدام پژوهی از تحلیل های ساده تر و عملی تر استفاده می شود.
6. گزارش نتایج و یافته های اقدام پژوهی در جلسات، سمینارها، کنفرانس ها و نشریات (بدین سان، پژوهشگر می تواند دامنه ارتباط خود را برای حل کردن مسائل موردنظر گسترش دهد).
7. برنامه ریزی عملی و مبتنی بر نتایج پژوهش

10) اقدام پژوهی_ ادامه :

جزوه آموزشی
روش تحقیق پیشرفته

➤ تفاوت های اقدام پژوهی (Action Research) با پژوهش های آکادمیک

(Academic Research) عبارتند از:

1. موضوع پژوهش آکادمیک نسبت به موضوع اقدام پژوهی کلی تر است.
2. اقدام پژوهی در کوتاه ترین زمان نتیجه می دهد.
3. مراحل عمل پژوهش آکادمیک خطی است؛ یعنی اثر A به روی B سنجیده می شود، ولی اقدام پژوهی فرایندی است، یعنی دورانی است.
4. پژوهش آکادمیک به پژوهشگر متخصص نیاز دارد ولی اقدام پژوهی به وسیله فردی نیمه متخصص نیز امکانپذیر است.
5. اقدام پژوهی کاربردی است، اما پژوهش آکادمیک ممکن است کاربردی یا بنیادی باشد.
6. اقدام پژوهی در پی تعمیم یافته های خود نیست، اما در پژوهش آکادمیک، تعمیم یکی از دغدغه های اساسی پژوهشگر است.
7. اقدام پژوهی، پژوهشی شخصی است، یعنی محور اساسی مسئله من است. مثال: چه مشکلی برای من بوجود آمده و باید حل کنم .

سایر روش های تحقیق کیفی :

جزوه آموزشی
روش تحقیق پیشرفته

□ **گروه کانونی (Focus Group):** پژوهشگر در این روش سعی دارد که به نظرات

گروه های مختلف درباره یک موضوع ویژه (پدیده مورد مطالعه) پی ببرد.

□ **دلفی (Delphi):** جمع آوری نظرات کارشناسان در دفعات و دوره های متعدد با استفاده

متوالی از پرسشنامه ها به دست می آید و برای نمایاندن همگرایی نظرات و تشخیص اختلاف عقیده ها یا واگرایی آرا به کار می رود.

□ **زیست نگاری یا تاریخ شفاهی (Biography):** پژوهشگر در روش تاریخ شفاهی

(زندگینامه نگاری، تاریخ شفاهی، پژوهش روایتی) مطالعه خود را بر یک فرد متمرکز می کند و از طریق روایت زندگی او به صورت حکایت گونه، رویدادهای زندگی فردی را در چارچوب وسیع تری نمایان می سازد. سپس به ارتباط دادن این رویدادها، به عنوان نقطه های عطف، به تفسیر داده ها و اطلاعات گردآوری شده خود می پردازد.

سایر روش های تحقیق کیفی_ ادامه:

جزوه آموزشی
روش تحقیق پیشرفته

- **پدیدار شناسی (Phenomenology):** پژوهشگر این روش را به منظور پی بردن به معنای تجربه افراد درباره یک مفهوم خاص، انجام می دهد. برای این منظور ابتدا به چشم انداز فلسفی این مفهوم نظر انداخته، سپس محدوده مفهوم بررسی ، سرانجام با تحلیل نظرات بیان شده، به مفهوم اساسی پی برده می شود.
- **قوم نگاری (Ethnography):** پژوهشگر در این روش به مطالعه فرهنگ یک گروه یا قوم خاصی می پردازد و الگوی مشترک رفتاری یک گروه را بازنمایی می کند.
- **مطالعه موردی (Case Study):** «مورد» از نظر زمانی و مکانی محدود شده و با استفاده از منابع چندگانه و تفصیلی، داده های لازم درباره آن به دست آورده می شود، تا بدین طریق تصویری عمقی از مورد حاصل گردد.